

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקיט

ערב שבת קודש
פרשת תצווה / זכור
ח' באדר ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי-אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

לאלה שנזקקו ללוות כדי שיוכלו לחוג את הפורים
כהלכתו - לפרוע את חובותיהם, וגם זה חלק
מ'מבצע פורים'¹³⁰.
בימים שאחרי פורים השמחה גדולה יותר,
בגלל שבהם ניתוסף גם ענין הגאולה 'מיסמך
גאולה לגאולה', גאולת פורים לגאולת פסח¹³¹.

130) שם, משיחת פורים תשמ"ו.
131) שיחת ש"פ פרה תשל"א.

גם לאחר ימי הפורים שייך לעורר על 'מבצע
פורים', מפני שתכליתם של ימי הפורים היא
שהתעוררות של 'קיימו מה שקיבלו כבר' תבוא
לידי ביטוי גם אחרי-כך, ואז מתחיל מבצע פורים
האמיתי¹²⁹. ופעם אמר הרבי סיבה אחרת, לסייע

כן... כאשר השמחה היא באותה המידה שבימים הקודמים, בלי
הוספה וריבוי, אינה שלימות השמחה, כיוון שנתישנה (שלכן
לברכת חתנים צריך בכל פעם 'פנים חדשות').
129) 'אוצר' עמ' רפן, מסיום שיחות פורים תשד"מ ותשמ"ה,
ומשיחת ש"פ פרה תשמ"ה.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' באדר ה'תשע"ב - ט"ו באדר ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ח' באדר	הל' מלכים ומלחמותיהם פרק י-יב. סיום מחזור ל'	הל' מלכים ומלחמותיהם פרק יב. סיום מחזור עשירי רסד.	מ"ע קצא. ריד. מל"ת שיא. נח. מ"ע רכא. מל"ת רסג.
ש"ק	ט' באדר	אז וגוי. כל המצות... שנת החמה.	אז וגוי. כל המצות... מה' א-להי ישראל.	הספר הזה שאבאר בו... שזכרנו*. ואני עתה מתחיל בזכרון השרשים... במצות עשה...
א'	י' באדר	מצות עשה. א מצוה ראשונה.. אין לו.	כל אלו החכמים.. בין ראשון ביו אחרון.	השרשים**.
ב'	י"א באדר	מצות לא תעשה. א מצוה.. אלו הם.. בין עשה ובין לא תעשה.	ודברים הללו.. שנת החמה.	השרשים**.
ג'	י"ב באדר	וראיתי לחלק.. בעזרת ש-די.	מצות עשה. א מצוה ראשונה.. פג להביא.. שמה.	השרשים*.
ד'	י"ג באדר	משוך סודך וגוי. ספר המדע והוא ספר ראשון.. הלי יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פד להקריב.. קסו לשבות.. קדש.	מ"ע א. מל"ת א. מ"ע ב.
ה'	י"ד באדר	פרק ד-ו.	קסז לשבות.. רמח לדון.. אין לו.	מ"ע ג. ד. ט.
ו'	ט"ו באדר	פרק ז-ט.	מצות לא תעשה. א מצוה ראשונה.. קנב שלא לשבור.. בו.	מל"ת סג. סה. מ"ע קעב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', ח' באדר	4.55	4.08	5.17	6.14	8.58	11.53	12.23	5.39.1	6.03
ש"ק, ט' באדר	4.54	4.07	5.15	6.13	8.58	11.53	12.23	5.39.9	6.04
א', י' באדר	4.53	4.06	5.14	6.12	8.57	11.53	12.23	5.40.6	6.05
ב', י"א באדר	4.52	4.05	5.13	6.11	8.56	11.53	12.23	5.41.4	6.06
ג', י"ב באדר	4.51	4.04	5.12	6.09	8.55	11.52	12.22	5.42.1	6.06
ד', י"ג באדר	4.49	4.02	5.11	6.08	8.55	11.52	12.22	5.42.9	6.07
ה', י"ד באדר	4.48	4.01	5.09	6.07	8.54	11.52	12.22	5.43.6	6.08
ו', ט"ו באדר	4.47	4.00	5.08	6.06	8.53	11.52	12.22	5.44.3	6.08

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטיו" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
תצווה / זכור	5:02	6:15	5:17	6:17	5:08	6:16	5:20	6:18
כי תישא	5:07	6:20	5:22	6:22	5:13	6:21	5:25	6:23

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוד** • עורך: **נחמיה קפלון** • הגהה: **יוסף יצחק אולידורט**

מו"ל: **מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו** – המרכז

יור"ר: **הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב**

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

נוהגים לשיר 'הָאֵפ קְאֻזָּאק'¹²⁴.

יום שישי,

ט"ו באדר, שושן פורים

סוף זמן קידוש לבנה בדיעבד – הערב¹²⁵, יום חמישי בלילה אור ליום שישי, בשעה 8:49.

בירושלים עיה"ק הוא יום הפורים, ונוהג כאמור אתמול בערי הפרזות.

בעיר חיפה קוראים את המגילה גם בט"ו, כי היא ספק מוקפת חומה¹²⁶.

בערי הפרזות: אין אומרים תחנון ואסור בהספד ובתענית. מרבין קצת במשתה ושמחה¹²⁷.

בערי הפרזות (ומחר גם בירושלים) יש להוסיף היום בשמחה רבה מזו של יום הפורים עצמו; ביום ט"ז – שמחה גדולה יותר, וכן בכל יום ויום מימי החודש, עד שביום האחרון חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגת ביותר¹²⁸.

(124) (ספר-הניגונים, ניגון כד) שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדה"ז (שם, ניגון א). הרבי ציווה בקביעות לנגנו לקראת סיום התוועדות הפורים, ואחריו 'ניע זשוריצי'. פעמים שציווה לנגן גם 'קול ביער' (שם, ניגון כג) – 'אוצר' עמ' רצב"ג.

(125) כדעת החתם סופר בשו"ת או"ח סי' קב, וכמבואר בס' קידוש לבנה פ"ד ס"ה ובהערות. לאחר ניוכי 20 דקות לפי אופק קהיר. ובשם הרה"ק החוזה מלובלין נ"ע מובא שם, לאחר הזמן – לומר מתוך הגמרא (סנהדרין מבא, או ר"ף, רא"ש, טושו"ע וכו') "מאי מברך? א"ר יהודה ברוך אתה ה'...! בשם ומלכות (וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אישר הנהגה זו – רשימת הגר"י לנדא ז"ל, כפר חב"ד 986). וכן הביא שם שיש מקום לומר אז כל הפוסקים והאמירות דקידוש לבנה.

(126) לקוטי-שיחות כרך כ"ט עמ' 423. דין ספק אמרו בגמרא (מגילה ה, ב. ב"י ומשנ"ב סי' תרפ"ח) בטבריה. ובפסקי תשובות שם ס"ק ז הביא גם את: חבון, צפת, שכס, חיפה, עכו, גוש חלב, יפו, לוד, רמלה, עזה, יריחו ובית-שאן. וראה באג"ק ח"ט עמ' סו: "בענין שושן פורים. הנה בכמה מקומות באה"ק ת"ו חל דין זה גם עתה, ולא רק בירושלים".

(127) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע סי' תרצ"ו ס"ג, רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. אך בשיחות-קודש תשכ"ז ח"א עמ' 482 איתא, שכיוון שצ"ל לפניו משרת הדין, צריך שתהיה הרבה שמחה, עיי"ש.

(128) לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1274. ומבאר: אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו בחודש,

אבל הציווי "מרבין בשמחה" נוגע לכל ימי החודש, וכלשון חז"ל "משכנס אדר", וכמו שנאמר: "והחודש אשר נהפך להם". ואם

דפורים או דשבת-קודש שלאחריו¹¹⁷, שעל-כל-פנים אחד המסובים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה ידי חובה את כל הציבור¹¹⁸.

"יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועל-אחת-כמה-זכמה) בארצנו הקדושה, על דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן ד'כרוב עם הדרת מלך'... בנוגע ל'משתה ושמחה' – אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בביתו, עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'כרוב עם' לאחר הסעודה בביתו עם בני משפחתו¹¹⁹.

בבית-חינו, לאחר הסעודה של כל אחד בביתו, מתוועדים שוב בלילה, כיוון שגם ב'עד דלא ידע' יש דרגות זו למעלה מזו, ויש להתייגע כדי להגיע ל'לא ידע' באופן נעלה יותר¹²⁰.

'פורים תורה' איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של 'תורה', ככל ענייני התורה¹²¹.

בהתוועדות פורים, נהג הרבי לעשות מגבית עבור 'קופת רבינו'¹²².

לקראת סיום ההתוועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל לדאוג למעות-חיטין, מזון ולבוש, כיוון שמיום הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"¹²³.

(117) כגון 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1478. וכנראה לזה הכוונה בשיחת ש"פ שמיני תשמ"א (הקטע השייך לזה נעתק גם בס' 'אשכילה בדרך תמים' עמ' 181). וראה 'אוצר' עמ' רצ, ובכרך אלול-תשרי עמ' שס"שע בקשר לשמחת-תורה.

(118) ביאור העניין במכתבו שנדפס ב'התוועדות' תשמ"ב ח"ב עמ' 980.

(119) ספר השיחות תשמ"ט כרך א, עמ' 335.

(120) 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך. בספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התוועדות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'חוקה'; עיי"ש.

(121) 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1426.

(122) ספר-המנהגים שם, וראה ב'אוצר' עמ' רע"ט-רפג.

(123) שו"ע אדה"ז סי' תכט ס"א. ראה 'התוועדות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 339, ועוד.

מי שאחרית וראשית שלו משווה עליון ותחתון

כיצד לשלב בין שני הפירושים בשמו של "אחשורוש" – מלך רשע מצד אחד והקב"ה ש"אחרית וראשית שלו" מצד שני? • המציאות הגשמית בטלה לגמרי לתכליתה האמיתית • מה משמעות "המולך מהודו ועד כוש", וכיצד זה קשור לחטאם של בני ישראל דווקא בסמיכות לגאולתם מגלות בבל? • מחסידים תובעים לפעול ולחבר "הודו" עם "כוש" באותה מידה של חביבות ומסירת נפש • משיחת "כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בנוגע לקריאת המגילה – איתא במשנה:
 "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר כולה, ר' יהודה אומר מאיש יהודי, רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה".¹ ובגמרא:
 "וכלן מקרא אחד דרשו, ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף² (על תוקף הקפיד להזכיר), מאן דאמר כולה, תוקפו של אחשורוש (ומתחילתה היא מדברת בתוקפו עד סופה), ומאן דאמר מאיש יהודי, תוקפו של מרדכי וכו'".
 וכיון שההלכה היא שחייבים לקרוא את המגילה כולה,⁴ מוכח, שצריכים להזכיר "תוקפו של אחשורוש".

ב. ויובן בהקדם ב' הפירושים ב"אחשורוש":
 במאורי אור⁶ איתא (בשם המדרש) ש"אחשורוש" קאי על הקב"ה, "שאחרית וראשית שלו".

1 מגילה פ"ב מ"ג.
 2 שם י"ט, א (ובפרש"י).
 3 אסתר ט, כט.
 4 רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. טושו"ע או"ח סתר צ"ס ג.

"שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב"¹³.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (=כיסונים ממולאים בכשר) בסעודת פורים¹⁴.
 "בנוגע להתוועדויות במשך המצת-לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל-דרך זה בנוגע לכל בני-ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות על-פי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"¹⁵.

הגזרה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה – בתוקפה עומדת (לכאורה) גם בפורים¹⁶. אבל היו פעמים שכ"ק אדמו"ר ביקש בהתוועדות

113 (תורה-אור צח, א. ספר-המנהגים שם ובעמ' 38, וש"נ. ועד"ז באג"ק ח"ב עמ' קסז.

ב'התוועדויות' תשמ"ט ח"ב עמ' 454, 391, תש"נ ח"א עמ' 135 ובכ"מ איתא שאין בפורים את ה'שוטרים' שצ"ל ביו"ט כדי למנוע היפך הקדושה כנפסק ברמב"ם וטושו"ע, כיוון שישנה ההבטחה שבדאי לא יהיה מזה עניין בלתי-רצוי. מאידך, ב'התוועדויות' תשד"מ ח"ב עמ' 1180 מזרז לשלול לגמרי בפורים ענייני ד' תנות שאינן מקבלין פני שכניה, שסימנן חשמ"ל [חנפים, שקרנים, מספרי-לשון-הרע, לצים], ע"כ. וכנראה שע"ז אין הבטחה, אלא תלוי בנ.

114 ראה ספר-המנהגים עמ' 58, 'אוצר' עמ' רעז.

115 'התוועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 372.

116 בשיחה הראשונה ע"ד גזירת המשקה (ש"פ שמיני תשכ"ג, תו"מ חל"ו עמ' 352 ואילך, וש"נ) אמר הרבי שאינו רוצה לגזור גם על פורים, אבל בשיחת י"ב תמוז תשכ"ה (ס"ט, תורת מנחם כרך מד, סעיף כח, וכן בהקטלה): "אפילו כשמגיעה התוועדות... לא יותר משלוש כוסות... בין בשבת ויום-טוב... ובין פורים", וכן בשיחת פורים תשמ"ב (סמ"ו, התוועדויות ח"ב עמ' 975), ובשיחת ש"פ תצוה תש"נ (התוועדויות ח"ב עמ' 372). וב'איחודות' סיוון תשל"ז למי שביקש תיקון על שתיית משקה יותר מהשיעור בפורים (שיחות קודש תשל"ז ח"ב, הוספות עמ' 687. ובס' היכל מנחם ח"ג עמ' רנח. וכאן בנוסח אחר, מ'התמים' אדר תשס"א עמ' 18) "הנה ידוע שהתקנה בתוקפה כולל פורים ושמח"ת", והתיקון – להשתדל להשפיע על שניים או יותר שישמרו על התקנה, ע"כ. וכש"כ שהגזירה בתוקפה לבחורים, ביחס אליהם היתה הסתייגות מכך גם לפני ה'גזירה', ראה 'התוועדויות' תשי"ב ח"ב עמ' 45, וכמובן לאחריה גם כשהורה כנ"ל (ראה שיחת ש"פ פרה תשל"ס, שיחות קודש ח"א עמ' 567. שיחת פורים תשל"א ס"א, שיחות קודש ח"א עמ' 571). וגם אלה שמעל גיל ארבעים צריכים למעט בשתיית משקה, כאמור בשיחה הראשונה ובכו"כ מקורות שלאחריה (תודה להרב יהודה ליב שי' נחמנסון מרחובות).

בפורים" שנעשה בעיקר על-ידי הקטנים¹⁰⁴.
 כדאי לערוך 'כינוסי ילדים' ביום הפורים, ובאותו מעמד יקיימו הילדים 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים'¹⁰⁵.
 בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה¹⁰⁶.
 משתה ושמחה:

"תפילת מנחה מוקדמת, ואחר-כך הסעודה¹⁰⁷. יש להתחיל את הסעודה ביום¹⁰⁸ [ועל-כל-פנים יש לאכול כזית לפני השקיעה]. ואם נמשכה בלילה, כיוון שהתחיל ביום, אומר 'ועל הניסים' בברכת המזון¹⁰⁹.

גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במשתה ושמחה¹¹⁰.

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"¹¹¹, רק מעט – כדי שלא יימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים¹¹².

104 כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח סו"ס תרצ"ו, שבשביל מנהג זה התירו כמה עניינים – התוועדויות' תשד"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצנות לבנות בפורים – ראה היכל-מנחם כרך ב עמ' קמה.

בלקוטי-שיחות כרך ל"א עמ' 279 נדפסה שיחה שבה דיבר הרבי נגד מה שילדים משחקים בהתלהבות את תפקיד 'המן', לשם פרסים וכדומה (והסביר שאין זה חינוכי שלפי-שעה בגלל פרסים מתנהגים כגוי ח"ו). בדף "המעשה הוא העיקר" שיצא לאור והודבק על לוח המודעות בבית חיינו, נעתק הנושא לשלילה מוחלטת של תפקיד זה, והגיב על כך הרבי: "אם כן – אין זו הצגה כלל", והכוונה שאי-אפשר בלא"ה, אבל יש לעשות זאת רק "בקול ענות חלושה".

105 שיחת ש"פ תרומה, ו' אדר תש"מ.

106 'התוועדויות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.

107 ספר-המנהגים שם, ולוח כולל-ח"ב, ד, משו"ע או"ח תרצ"ה ס"ב בהג"ה.

בספר-המנהגים שם הביא הרבי סתירה לכאורה בדעת אדה"ז אם יש חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.

108 הרמ"א שם כ' שרוב הסעודה צ"ל ביום, אבל אצל רבותינו רק התחילה ביום, ועיקרה היה בעליל ט"ו – שיחת פורים תשי"ט.

109 לוח כולל-ח"ב, ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קפח סעיף יז.

110 רמ"א שם. וראה הערת הגהמ"ח שו"ת מנחת-יצחק ע"ז, בלוח 'דבר בעתו'.

111 רמ"א שם. ולהעיר ש"שלושים יום לפני הרגל", שבהם דורשין בהלכות פסח, מתחילים "מפורים ואילך" (שו"ע אדה"ז סי' תכט ס"א).

112 'שערי-המועדים – פורים' סי' י.

ובמדורש⁷ איתא "כל מקום שנאמר במגילה זו למלך אחשורוש, במלך אחשורוש (כפשוטו), מלך מדי ופרס) הכתוב מדבר, וכל מקום שנאמר למלך סתם, משמש קודש (וחול)", היינו, שקאי (לפעמים) על הקב"ה, "מלכו של עולם"⁸.

וב' פירושים אלו – אם אחשורוש קאי על הקב"ה או להבדיל על מלך מדי ופרס – לא זו בלבד שאינם סותרים זה לזה, אלא מתאימים ותלויים זה בזה, כדלקמן.

ג. ובהקדמה – שכאשר הקב"ה בוחר בדבר מסויים למלא שליחות שלו, אזי הדבר (שעלידו מתמלאת השליחות) טפל ובטל לשליחות, וגם כאשר מציאות הדבר בעולם הזה היא במדה גדולה יותר מהשליחות שמתבצעת על-ידה, מכל מקום, טפלה ובטלה היא לשליחות.

– ועל דרך שמצינו בהלכות שבת לעניין מלאכת הוצאה, ש"המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי (שיש בו שיעור), פטור אף על הכלי, שהכלי טפלה לו"⁹, והיינו, שעם היות הכלי גדול יותר מהאוכלין שבו, מכל מקום, כיון שכוונתו בהוצאת הכלי היא בשביל האוכלין, והכלי הוא משמש לאוכל, אזי הכלי טפל לאוכלין. ועל דרך זה מצינו בהלכות ברכות הנהנין, שהברכה על העיקר פוטרת את הטפל, גם כאשר הטפל גדול בכמות יותר מן העיקר, כיון שאצל האוכלו נחשב הוא לטפל¹⁰. ואם הדברים אמורים בענייני העולם, על אחת כמה וכמה בענייני רשות וחול המשמשים לענייני קדושה, שהם טפלים ובטלים אל הקדושה. –

ועד שכל מציאותה היא – השליחות,

ולכן, המעלה שישנה בשליחות, נעשית גם בדבר שעלידו מתמלאת השליחות (שכל מציאותו היא השליחות) – על דרך המבואר בתניא¹¹ לעניין בירור וזיכוך הגוף, שכיון שלימוד התורה וקיום

המצוות נעשה על-ידי הגוף (שהרי גם לימוד התורה צריך להיות בדיבור, ועקמת שפתו הוי מעשה¹², ועל אחת כמה וכמה מצוות מעשיות ממש), הנה גם הגוף מתברר ומזדכך כו'.

ד. ועל-פי זה יש לבאר הקשר והשייכות של ב' הפירושים ב"אחשורוש":

"אחשורוש" – קאי אמנם על אחשורוש כפשוטו, מלך מדי ופרס;

אבל, כיון שכל מציאותו של אחשורוש היא שעלידו היה הנס דפורים, ועלידו היתוספה מצוה מדרבנן, שעל זה אמרו חז"ל¹³ חביבין וחמורין עלי דברי סופרים כו',

– [ולהעיר מדברי הגמרא¹⁴ "מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת", ומבואר בחסידות¹⁵ "ההפרש בין בחינת ספר לבחינת אגרת. . . ממה שאנו רואים שהספר הוא נצחי. . . אך האגרת אינו נכתב אלא לפי שעה בלבד ולא להתקיים כלל כי הרי אחר קריאתו את האגרת יקחנו וישרפנו או משליכו ואין צריך לו עוד לעולם כו'", והמגילה – אף שנקראת בשם "אגרת", נקראת גם בשם "ספר", כפי שלמדים ממה שכתוב¹⁶ "כתוב זאת זכרון בספר", "בספר מה שכתוב במגילה"¹⁷],

לכן, שייך שפיר לומר ש"אחשורוש" – שכל מציאותו היא שעלידו היה הנס דפורים – הוא מי שאחרית וראשית שלו.

וזהו תוכן עניין הזכרת "תוקפו של אחשורוש" – כי, גם לפירוש אחשורוש כפשוטו, מלך מדי ופרס, מתגלה ומתבטא על-ידו "תוקפו של אחשורוש", שאחרית וראשית שלו.

ה. וזהו מה שכתוב¹⁸ "הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש" – כי מכיון שאחשורוש הוא "מי שאחרית וראשית שלו", לכן הוא "מולך מהודו ועד

12) סנהדרין סה, א.

13) ראה שם פה, ב (במשנה). ירושלמי שם פי"א ה"ד. ועוד.

14) מגילה יט, סע"א.

15) תו"א מג"א קיט, א.

16) בשלח יז, יד.

17) מגילה ז, א.

18) אסתר א, א.

"שמיעת וקריאת המגילה – בתפילין דרש"¹⁹. קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל "שהחיינו"²⁰, כמו אמש (עיין לעיל). בברכת שהחיינו יכונו גם על מצוות משלוח-מנות ומתנות-לאביונים וסעודת פורים⁵.

לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: 'שושנת יעקב'. 'אשרי'. 'ובא לציון'. קדיש שלם. ואחר-כך מחזירים את ספר-התורה להיכל²¹. ואומרים 'בית יעקב'²², עד גמירא.

שמחת פורים – חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ושמחה"²³.

במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה²⁴. זמן קיום מצוות היום – עד השקיעה, ובדיעבד עד צאת-הכוכבים. מי שלא שמע את המגילה, יש לקרוא אותה עכורו בברכה עד השקיעה, ואם איחר, שלא יוכלו לשמוע את כולה לפני-כן, יקראו בלא ברכה עד צאת-הכוכבים²⁵.

משלוח-מנות – חייב לשלוח שתי מנות מדברי-מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואישה

הבית יו"ד סו"ס רס"ב, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רנא, הפר"ח והגר"א סו"ס תרצ"ג והפרמ"ג סו"ס תרפ"ז, מנהג פרנקפורט שהובא בהגהה במהרי"ל דלהלן, ומנהג הספרדים כמובא בכ"ף החיים סי' תרצ"ג ס"ק ל. בלוח כולל-חב"ד כתב למול לפני קריאת המגילה, ע"פ הרמ"א שם ממהרי"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים כמ"ש המשנ"ב סו"ס תרפ"ז מהח"א. וראה מהרי"ל עמ' תכו, וש"נ. אוצר-הברית ח"א עמ' רעח.

יש נוהגים לקרוא לתינוק 'מרדכי', נסמן בנטעי-גבריאל עמ' צה. 90) ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסה, וש"נ.

בדבר מי שאין לו מגילה אם יברך 'שהחיינו', דן בזה בקונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' (הנ"ל הערה 87) עמ' 192. וע' גם בשערי הל' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסא (והרי בדבר שאינו מצוי אין בו מנהג).

91) בסידורי תהילת ה' נדפס (לא מאדה"ז): "ומחזירין הספר-תורה וקוראין המגילה". אך משנת תשל"ח ואילך נוספה שם בשולי הגליון הערה שמנהגו כנ"ל. בס' שערי-הכולל פי"א אות כב סע"ה, ה' ובס' חקרי-מנהגים עמ' רכג נתבאר טעם ומקור מנהגו, עיי"ש. וראה 'אוצר' עמ' רסז. מנהגי-ישראל-תורה סו"ס תרצ"ג.

92) שערי-הכולל שם אות כג.

93) 'שערי-המועדים – פורים' עמ' קמה.

94) 'התקשרות' שם.

95) שו"ע סי' תרפ"ז ס"א ונו"ב.

לרעותה²⁶. אין שולחים מנות לאַבְל (רח"ל) תוך שלושים ולאבְל (רח"ל) על הוריו תוך שנים-עשר חודש²⁷. האבל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות²⁸.

מתנות-לאביונים – חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאישה רשאי. והמרבה לשלוח מנות לרעיו וצדקה לאביונים – משובח²⁹, ומוטב להרבות במתנות לאביונים מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"³⁰.

יש אומרים שמשלוח-מנות צריך להיות על-ידי שליח³¹.

מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים³² [וגם 'קטני קטנים' יכולים לתת 'מתנות לאביונים' לקופת צדקה³³], ואדרבה – בעניינים מסוימים, כמו בהכאת המן ב'רעשנים' ובשאר דרכים, עיקר ה'רעש' נעשה על-ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג "ללבוש פרצופים (מסיכות)

96) שו"ע ורמ"א סי' תרצ"ה ס"ד.

97) כדעת הרמ"א סי' תרצ"ו ס"ו. כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו, בשנת האבלות על אמו (תשכ"ה) – נטעי-גבריאל הל' אבילות ח"ב פל"ה הע' יט (מהרה"ח רי"ל שי' גרונר, ודלא כמ"ש בס' שבח-המועדים (תשנ"ג) פי"ד ס"ג). וכן על שאר קרובים תוך ל' – הוראת הרבי בשנת האבלות על הרבנית (תשמ"ח) – שם בשו"ת שבסוף הספר סי' ב.

98) שו"ע ומ"א סי' תרצ"ו ס"ב, מספר-חסידים סי' תשי"ג ומהרי"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשר-החיים ח"א עמ' רכה. רסא.

99) לוח כולל-חב"ד, משו"ע סי' תרצ"ד ורמ"א סו"ס תרצ"ה. והאדמו"ר מקיים זאת לשלושה אנשים (מאכל ומשקה).

100) ישעיה נז, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה ה"ז.

101) ראה שד"חמד 'אסיפת דינים – מערכת פורים' סוס"ו, מובא בלקוטי-שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדן שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות. וראה גם 'אוצר' עמ' עדר.

102) וכן שולחים על-ידיהם משלוח מנות, ספר-השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות לאביונים, ראה בס' קדושת-לוי, קדושה שנייה.

103) 'התועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 561.

(ח,טז), 'כי מרדכי' (י,ג). והבעל-קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (ט,ו) עד לאחר תיבת 'עשרת' (ט,י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז [ולא כשהבעל-קורא קורא אותם!] כמו בהזכרת המן.⁷⁶

"מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (ט,כו) ו'איגרת הפורים הזאת השנית' (ט,כט).⁷⁷ אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שיסיים הש"ץ את הברכה. "נוסח 'שושנת יעקב': 'ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים'⁷⁸."

אחר-כך⁷⁹ כורכים הש"ץ והציבור את המגילה (וכן ביום). ואתה קדוש. הש"ץ אומר קדיש (יהא-שלמא). עלינו. קדישיתום. אל תירא. אך צדיקים⁵. הקורא מגילה לנשים (בלבד) – מברכות לעצמן (מעומד⁸⁰). ואם לאו – יברך הקורא⁸¹.

הרמ"א פסק שאין לברך אחר קריאת המגילה

76) 'לוח כולל חב"ד', כפי החיים ס' תר"צ ס"ק צו מבראי-ש"ח וראה 'אוצר' שם.

77) ספר-המנהגים שם. (במ"א ס' תר"צ ס"ק יז מס' מטה-משה, ועוד – 'האגרת הזאת' בלבד). המו"ל ד"ר אהרן את מלכנו' מסר, שבכל השנים שבדק בווידיאו – נענע הרבי את המגילה במקומות אלו ח' פעמים.

78) ספר-המנהגים שם, וש"נ. וראה שלל הגירסאות המובאות ב'טור השלם'.

79) לוח כולל-חב"ד. כן משמעות לשון אדה"ז בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר-היום, המג"א וסיעתם שאין קפידא מתי לכרכה, ומבאר זאת ע"פ גלגל וע"ד החסידות – משיחת פורים תש"ז, מוגה, 'שערי המועדים – פורים' ס' נו, עיי"ש. והמסקנא – שעדיף (בהנחת השיחה) 'התוועדות' תש"ז ח"ב ס"ע 157) הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הזכיר זאת, ומשמע שזה נוגע גם לש"ץ] להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגלגל. [הרבי עצמו החל, בדרך-כלל, לגלגל את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה ('אוצר', עיי"ש), אבל כמובן זה אינו הוראה לרבים].

80) ע"פ ש"ע אדה"ז ח"ה ס"ג.

81) ברמ"א ס' תרפ"ט ס"ב, מג"א ס' תרצ"ב ס"ק ה ופרמ"ג בא"א שם ועוד, פסקו שיברכו 'לשמוע מגילה', והפר"ח ס' תרפ"ט (ובליקוט) חולק ע"ז וס"ל שחייבות גם בקריאה ויברכו כרגיל [י"א שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ויברכו לעצמן 'על מקרא מגילה']].

אלא בציבור, וכן היא ההוראה לרבים⁸². "גם בלילה ישמח, וירבה קצת בסעודה"⁸³, ויאמר 'ועל הניסים'⁸⁴ בברכת-המזון. אם שכת, וכבר אמר את השם של חתימת הברכה, אינו חוזר. אבל במקום 'הרחמן' דיום-טוב, יאמר: הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מרדכי...⁸⁵

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה – הלילה⁸⁶ בשעה 2:49. שחרית:

קריאת המגילה לכתחילה – מהנץ החמה, ובשעת הדחק – מעלות השחר.

אין לטעום (אף לאחר שחרית) גם קודם קריאת המגילה של היום⁸⁷.

בשמונה-עשרה – ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'אל ארץ אפיים'. חצי קדיש⁵.

קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח ו'יבוא עמלק' (שמות יז, ח-טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' – קוראים זכר ואחר כך זכר⁸. מי שלא שמע פרשת זכור, יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נותן זאת עכשיו⁸⁸.

ברית מילה: נוהגים למול לאחר קריאת המגילה⁸⁹.

82) רמ"א ס' תרצ"ב סוס"א. ולדעת הב"י מסיק בכפי-החיים ס' תר"צ ס"ק קכד שגם היחיד מברך. וכ' שכן פסקו הא"ר, מאמר-מרדכי ובן-איש"ח, וכ"פ גם הערוך-השלחן (תרצ"ב ס"ה), גם כ'מנהג העולם'. אבל למעשה, ככתוב בס' המנהגים, רק האדמו"ר מברך גם ביחיד לפני ולאחריה, הן בלילה והן ביום.

83) רמ"א ס' תרצ"ה ס"א.

84) אבל לא 'מגדול', 'אוצר' עמ' רעז.

85) ש"ע ורמ"א ס' תרפ"ב ס"א, וש"ע אדה"ז שנסמן לעיל הערה 62.

86) לוח כולל חב"ד – בניכוי 20 דקות לפי אופק קהיר.

87) ע"פ משנה ברורה (תרצ"ב ס"ק טו), כפי החיים (שם ס"ק לו), נטעי גבריאל (פל"ב ס"א), ובפרט בהתאם למנהגו בקשר לשופר ולולב (קונטרס 'בירורי מנהגים – מועדים' להרב שבתאי ש' פרידמן, צפת תש"ס עמ' 181, עיי"ש).

88) לוח כולל-חב"ד (וצ"ב אם נכתב כך בשנים שהרבי הגיה את הלוח, וכן אם אכן כל מה שהרבי לא מחק שם, נקרא 'מוגה'). לדעת המג"א ס' תרצ"ד זהו זמן נתינתה לכתחילה.

89) כן נהג תמיד המוהל הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה ('התקשרות' גיליון עמ' 18), כדעת תה"ד ס' רסו, ב"י בבדק-

כוש":

"הודו" ו"כוש" הם ב' הפכים, כי: "כוש" – מלשון שחרות, כמו שכתוב "כי אשה כושית לקח"¹⁹, "היהפוך כושי עורו"²⁰ – מורה על דרגא תחתונה כו'. ו"הודו" – מלשון הודאה, למעלה מטעם ודעת – מורה על דרגא נעלית בקדושה.

ואחשורוש הוא "המולך מהודו ועד כוש", כי, אחשורוש "שאחרית וראשית שלו" קאי על דרגא שלמעלה מהשתלשלות, ששם אין הגבלות של אחרית וראשית (מטה ומעלה), ועל דרך מה

שכתוב²¹ "אני ראשון ואני אחרון", שראשון ואחרון בהשוואה, ולכן הוא המולך מהודו ועד כוש, מעומק רום עד עומק שפלות²².

1. וב' עניינים אלה (ראשית ואחרית, הודו וכוש) ישנם גם אצל בני-ישראל שעליהם נאמר²³ "בנים אתם להוי' אלקיכם" – שיש בהם עניין ההודאה והביטול לאלקות, וביחד עם זה, יש להם גם כוח הבחירה [שנלקח מהבחירה שבעצמותו יתברך²⁴, ולכן ניתן רק לבני-ישראל, להיותם מושרשים בעצמות שבחר בישראל עמו] לבחור בהיפך ח"ו, בחינת כוש.

והנה, בזמן שלפני פורים ערכבו בני-ישראל ב' העניינים של הודו וכוש: מחד גיסא – היה זה הזמן שקודם ובסמיכות לגאולה (מגלות בבל), בחינת הודו, ולאידך גיסא

19) בהעלותך יב, א.

20) ירמ' כג, כג.

21) ישע"י מד, ו.

22) ראה גם אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' ג ואילך.

23) פ' ראה יד, א.

24) ראה לקו"ת אמור לה, ב.

– נהנו מסעודתו של אותו רשע²⁵, בחינת כוש. ומצד זה גרמו נתינת כוח ללעומת-זה – שהרי החיות והיניקה שנמשכת ללעומת-זה היא באמצעות בני-ישראל²⁶ – שאחשורוש (כפשוטו) המולך מהודו ועד כוש, גזר גזירה על בני-ישראל. אמנם, עלידי זה שעמדו כל השנה כולה במסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, מסירת נפש מצד עצם הנשמה שלמעלה מהכוחות הגלויים שבהם שייכת ההתחלקות של הודו וכוש – הגיעו בבחינת אחשורוש שאחרית וראשית שלו,

אצל בני-ישראל יש עניין ההודאה והביטול לאלקות, וביחד עם זה, יש להם גם כוח הבחירה, לבחור בהיפך ח"ו, בחינת כוש

בחינה שלמעלה מהשתלשלות, שאחרית וראשית בהשוואה, ועלידי זה נעשה ביטול הגזירה.

2. ועניין זה מתבטא גם בעבודה של פורים – שהיא באופן ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"²⁷:

"ארור המן" – קאי על העבודה ד"סור מרע", ו"ברוך מרדכי" – קאי על העבודה ד"עשה טוב". והנה, אף שהעבודה ב"עשה טוב" ("ברוך מרדכי") היא נעימה וחביבה יותר מאשר העבודה ב"סור מרע" ("ארור המן"), שהרי בעבודה ב"סור מרע" צריכים להתעסק עם הרע, וכל המתאבק עם מנוול מתנוול גם כן²⁸ – מכל מקום, נעשית העבודה של "סור מרע" באותה נעימות וחביבות כמו העבודה ב"עשה טוב" ("לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"), כיון שאינו מתחשב עם עצמו (ה"געשמאק" שלו), אלא עומד בתנועה של מסירת נפש לבעל הרצון, שהוא למעלה מהגדרים

25) מגילה יב, א.

26) ראה תניא אגה"ת פ"ו. ובכ"מ.

27) מגילה ז, ב. וראה גם שיחת פורים דאשתקד סכ"ז ואילך (תורת מנחם – התוועדות ח"ה ס"ע 45 ואילך), ובהנסמן שם.

28) ראה תניא ספכ"ח.

דהודו וכוש, ובמילא, עושה כל מה שדורש בעל הרצון באותה נעימות וחביבות.

ח. וזהו גם מה שכ"ק מו"ח אדמו"ר תבע מכל אחד מאתנו – ב' קצוות:

מחד גיסא – להיות מונחים ושקועים ("ליגן") בלימוד התורה, גליא דתורה ונסתר דתורה, תורת החסידות, רזין ורזין דרזין – שזהו עומק רום, ובה בשעה – להשפיע על יהודי ולעוררו על שמירת שבת, טהרת המשפחה באופן הכי פשוט, ולדבר עם ילד יהודי שאינו יודע מאומה אודות יהדות, לקרבו ליהדות.

ועליידי ההתעסקות בב' הקצוות יחדיו, ממהרים וממשיכים ביאת משיח – ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"²⁹ – החל מביאת משיח הפרטי³⁰, אצל כל אחד ואחד בענייניו הפרטיים, ובמילא גם ביאת משיח לכל ישראל, ולכל העולם כולו.

(משיחת פורים ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ה, עמ' 27-31)

29 שה"ש ב, ט. וראה שהש"ר פ"ב, ח (ב).
30 ראה תניא אגה"ק ס"ד.

אלא יש לציין זאת בטפיחה על השולחן, ורצוי שאחד הגבאים, כשיגיע לשם, יתחיל זאת בקול (מי ששכח ועל הניסים – אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר "ה" אינו חוזר. אך קודם "יהיו לרצון" האחרון יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים"⁶² כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי...⁶³). לאחר שמונה-עשרה, אומרים קדיש-תתקבל⁶⁵ וניגשים לקריאת המגילה.

קריאת המגילה⁶⁴:

מי שטרם נתן 'מחצית השקל' כנהוג, יתננה עתה לפני קריאת המגילה.

"במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת 'המלך'. ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו"⁶⁵.

"אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' על-ידי [רמקול], טלפון ורדיו וכיוצא בהם [=גם לא בשידור חי] – כי אין זה קול אדם כלל"⁶⁶.

הרבי היה שומע את המגילה מעומד⁶⁷. בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל-קורא⁶⁸. הבעל-קורא ו"גם השומעים את המגילה

62) אכן ברמ"א (ס' תרפ"ב סוס"א. ודלא כמ"ש בהערה זו בשו"ע דלהלן במהדורה החדשה) ובשו"ע"ר ס' קפז סוס"ח איתא "ונפלאות", אבל – בסידור מופיע ללא "ונפלאות", וכן צ"ל למעשה.

63) א"ר ס' תרפ"ב (בק"ו מברהמ"ז) – שם כותב אדה"ז בס' קפז ס"ח "וכן יש לנהוג", משנ"ב וכף-החיים שם. והכוונה קודם יהיו לרצון השני (ראה בס' אשי-ישראל פמ"ח הערה ג, וש"נ).

64) אף שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר בגיליון הקודם שהמזכים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה חייב לקיים זאת, אף אם עי"ז מטיל בספק את האפשרות לקרוא ביום (ראה שו"ת רדב"ז ח"ד ס' יג, הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז ס' רעא סק"א).

65) ספר-המנהגים שם, וש"נ. צילום ברור בהקטנה של שני עמודים ממגילה זו נדפס בס' אגרות-קודש – אדמו"ר מהר"ש, ברוקלין תשנ"ג, עמ' קמ, ובספר-התולדות אדמו"ר מהר"ש, ברוקלין תשנ"ז, מול עמ' 21. ראה פרטים נוספים על הנוסח ואופן הכתיבה במגילה זו ב'אוצר' עמ' רסד-רסו.

66) לקוטי-שיחות כרך ט עמ' 336. כרך כ"א עמ' 496.

67) 'אוצר' עמ' רנה (וכמדומה כך נפוץ בין אנ"ש. וראה כף החיים תר"צ ס"ק ב).

68) 'אוצר' עמ' רנד.

כופלים אותה כאיגרת⁶⁹, והכפילה היא לשלושה חלקים⁷⁰. הרבי היה מברך את הברכות לפנייה ולאחריה עם הבעל-קורא, הן בלילה והן ביום⁷¹. הקפיד שהמגילה תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה⁷².

הבעל-קורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר ברכת "הרב את ריבנו"⁷³.

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה – יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אוזו בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך⁷³.

"מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: 'האגני', 'הרע' וכיוצא בזה"⁷⁴.

בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבד / ולהרוג ולאבד" (ח,יא); "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד לפניהם" (ט,ב)⁷⁵.

נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב,א), 'מרדכי יצא' (ח,טו), 'ליהודים'

69) שו"ע ס' תר"צ סעיף יז, וראה כף-החיים שם ס"ק קב. וכ' שם ס"ק קג מהפרמ"ג, שיש להיזהר שלא תהיה נגזרת על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

70) ספר-המנהגים, וש"נ בעניין השומעים. 'אוצר' עמ' רנה. צריך חיפוש הטעם שלמנהגנו כופלים לג' חלקים דווקא (למנהג העולם מקפלים לחלקים רבים, יריעה ע"ג יריעה – לוח 'דבר בעתו').

71) 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדה"ז ס' ריג ס"ז, וכף-החיים שם סוס"ק כב.

72) שם. וראה בכף-החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהר"ל, מהדורת מכון-ירושלים, ס"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.

73) ראה שו"ע ס' תר"צ ס"ג-ונו"כ, משנה-ברורה שם ס"ק יט. 74) ספר-המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו

(הימנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שנזכר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר. לפעמים הכה יותר חזק ב'המן' שניגנו בו או ב'המן' המדטא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנו, וב'התקשרות' בשנים קודמות).

הרבי הפנין הנאה וחיך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בילבול' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' בקול דממה דקה... ('אוצר' שם).

75) ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנה, וש"נ.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'
ישירות הביתה באמצעות הדואר
מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

'תוקף מרדכי' מבטל את ההעלם ומביא אלוקות ("גאולה") לעולם

מביא גאולה לעולם – כיצד?

יש משנה מפורשת שבה מוזכר עניין הגאולה: "הא למדת, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פ"ו, ו).

[. . .] והביאור בזה . . . בפנימיות העניינים:

... "עולם" הוא מלשון העלם והסתר, היינו שמציאות האלוקות היא בהעלם והסתר, שהרי במציאות העולם לא רואים אלוקות בגלוי . . . ומובן, שמעמד ומצב זה הוא עניין של גלות.

וזהו "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" – היינו שכאשר לימוד התורה שלו הוא באופן שניכר שזוהי תורתו של הקב"ה, "בשם אומרו", הרי הוא ממשיך אלוקות בעולם, ועליידי זה "מביא גאולה לעולם" – תמורת הגלות דהעלם והסתר העולם.

וממשיך במשנה "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי":

"אסתר" מרמז על העלם והסתר דאלוקות במציאות העולם, כמאמר רז"ל "אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". ו"מרדכי" קאי על כל אחד ואחת מישראל – "עם מרדכי", מכיוון שהנהגתו היא בדוגמת הנהגתו של מרדכי, אשר "לא יכרע ולא ישתחוה".

וזהו מה שכתוב "ותאמר אסתר למלך (מלכו של עולם שאחרית וראשית שלו) בשם מרדכי" – שעליידי עבודתם של בני ישראל "עם מרדכי", שעומדים על כל עניני התורה ומצוותיה בתוקף המתאים ד"לא יכרע ולא ישתחוה", מתבטל ההעלם וההסתר שבמציאות העולם, ונמשך גילוי אלוקות – "מלכו של עולם" – בעולם כולו.

והדיוק הוא – "ותאמר אסתר למלך גוי", היינו שההסתר גופא [אומר למלך מלכו של עולם] נהפך לקדושה, ועליידי זה נפעל העניין דיתרון האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות.

הביאור בקושייתו של ה"בן עשר למשנה" – מכיוון שכבר אמר דבר בשם אומרו כמה פעמים – מדוע עדיין לא נגאלו כל בני ישראל מהגלות, הרי "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם":

מכיוון שהתנא מביא ראיה לדבר "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי", הרי בידוע את פרטי הדברים בקשר לגאולת פורים, סרה קושייתו:

לכל לראש – הרי מאז "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" עד לעניין הגאולה, לקח משך זמן רב, כי המאורע ד"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" היה משך זמן רב לפני גזירת המן, וגאולת פורים הייתה ריבוי זמן לאחרי זה – כאשר קראו ב"ספר הזיכרונות" וימצא כתוב כך וכך, וכתוצאה מזה השתלשלו העניינים עד לגאולת פורים.

ועוד – וגם זה עיקר: גאולת פורים לא הייתה גאולה אמיתית ושלמה, שהרי גם לאחרי גאולת פורים – "אכתי עבדי אחשוורוש אנן".

(התנועותיות 'התשמ"ג כרך ד, עמ' 1782-1793)

יום חמישי,

"ד באדר – פורים

מנהגנו ללבוש בגדי יום טוב מבערב⁵⁴.

גם בפורים יורד האָבֶל (רח"ל) לפני התיבה⁵⁵. אָבֶל תוך שבעה הולך לבית הכנסת להתפלל ערבית⁵⁶ ולשמוע קריאת המגילה⁵⁷. אם אין בעל-קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך⁵⁸. ואין לו לראות מיני שמחה⁵⁹. פורים נחשב כשבת לעניין אבלות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבלות שבצינעא. אינו יושב על הקרקע ונועל נעלי⁶⁰. לעניין משלוח-מנות, ראה להלן.

בערבית – 'ועל הניסים'⁶¹, ואין להפסיק להכריז 'על הניסים' קודם תפילת שמונה-עשרה,

54 נהגו בדורות הקודמים בהרבה מקהילות חב"ד, ובדורות בבית חיינו, ובשנים האחרונות נתפשט המנהג בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש בפורים בגדי יום טוב. וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו (למרות שמנהג זה בספר-המנהגים הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר' ש"אינם הוראה לרבים") – 'אוצר' עמ' רנד. 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14, עיי"ש (במשנה-ברורה וכף-החיים סי' תרצ"ה הביאו שיש ללבוש בגדי שבת מבערב. וכן משמע בספר-המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית השקל. ראה גם 'התנועותיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 439).

55 ע"פ ספר המנהגים עמ' 71 ועמ' 8, ודלא כמ"ש בנטעי גבריאל הל' פורים (מהדורת תש"ס) פרק עט ס"ט.

56 ראה הערות הגר"י פישר לס' פני-ברוך עמ' תסא. ולכאורה גם אם יוצא מביתו לפני הלילה כדי להגיע בזמן לתפילה ולמגילה בבית הכנסת, לא גרע מסליחות של ערב ראש השנה (רמ"א סי' תקפ"א ס"א ומחה"ש שם).

57 רמ"א סי' תרצ"ו ס"ד.

58 גשר-החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם שהחינו, שלא כבחנוכה, כיוון שכאן הברכה גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט-יוסף ח"ה עמ' רמד.

59 גשר-החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ק ב, ושלפי דעות אחרות רק ממעט בזה.

60 רמ"א אור"ח סי' תרצ"ו ס"ד וי"ד סי' תא ס"ו. ובנטעי גבריאל הל' פורים (תש"ס) פרק עז ס"ה הביא מברכי' י"ד שם ס"ק ג, וסידור יעב"ץ ושו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ק ועוד, שהמנהג להשוות ט"ו ל"ד לענין אבלות (וע' הדעות בארוכה בס' דברי סופרים י"ד שם).

61 אף שאין מחזירין על אי-אמירת 'ועל הניסים', אין לדלגו לכתחילה כדי שיוכל לענות קדיש וכיו"ב – ספר המנהגים עמ' 71 משו"ת צמח צדק, שער המילואים [ח"א] סי' יא [בהוצאת תשנ"ד: או"ח סימן קיג].

חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' האחרון, והש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵⁰, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

אין אומרים תחנון, ולא 'אבינו מלכנו'⁵¹.

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת – על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדושה-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁵¹.

קריאת המגילה ב'מבצעים':

בשעת הדחק, ניתן להתחיל את הקריאה בברכה מתחילת השקיעה. ובשעת הדחק גדול – אפילו מ'פלא המנחה'⁵².

טעמיה: גם לאחר צאת-הכוכבים, אין לאכול קודם קריאת המגילה. אדם חלש מותר לטעום פירות וכדומה ומשקאות קלים בלי הגבלה, ומיני מזונות עד כביצה (ומי שצריך לקרוא מגילה וקשה לו בגלל התענית, ודאי יכול להקל בזה), וחולה מותר אפילו לאכול ממש, אך יבקש מאדם אחר שיזכירנו לשמוע מגילה אחר-כך⁵³.

50 לוח כולל-חב"ד בצום-גדליה, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמט. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה ילקוט-יוסף מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי-גבריאל הל' ביהמצרים פי"ג ס"ו וש"נ).

51 לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שכלל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש במקום שאפשר).

52 ראה משנה-ברורה וביה"ל ס"ו תרצ"ב. אך ראוי לכל אחד (לכוון שלא לצאת בזה, ולקרוא או לשמוע שוב לעצמו ולבני-ביתו עם כל הברכות בזמן.

53 רמ"א ומשנה-ברורה ס"ו תרצ"ב.

שמחת פורים

תגובת הרבי על פעילות פורים שנעשתה עם אסירים בכלא מעשיהו • התבטאות נדירה של הרבי על בחור שנשאר לשבות עם חיילים יהודים בהמשך ל"מבצע פורים" • על החסיד שנרדם, ותגובת הרבי על חציה השני של התועדות פורים תשי"ג... • כיצד למדים מפורים על כוחה של אישה יהודיה, ועל איזה פרסום בעלון פורים כתב הרבי: נכון במאוד מאוד...

לנצל ימי הפורים

באיגרת משנת תשל"ג (נדפס באגרות קודש כרך כח עמ' רירז) כותב הרבי לסגן גונדר א' אברהמי, מנהל כלא מעשיהו ברמלה:

נהנתי לקבל מכתבו עליידי הרב [יעקב] רייניץ שי' מצעירי אגודת חב"ד בקשר לשמחת פורים במחנה "מעשיהו" [ו], ואתו הסליחה שלא נעניתי קודם לכן, עקב הטרדות הרבות.

ויהי רצון שהבית שבהשגחה העליונה מור מנהל בו, ייהפך מבית הסוהר כפשוטו לבית סהר (סיהרא, הירח) שתפקידו להאיר על הארץ, היינו שכל הנכנס לבית זה באיזה מצב שיהיה, יצא מתוכו במצב של ירח במילואו להאיר על הארץ, עליידי היותו דוגמא חיה לחיים הראויים לשמם בכלל, ולחיים בארצנו הק[דושה] בפרט, ארץ אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. והרי זה תלוי בעיקר בתוכניות מתאימות באופן הנהלת המחנה וכו' וכו' וזכות הרבים מסייעת.

בכבוד ובברכת הצלחה בכל האמור. [ראוי לשים לב שהרבי בוחר בביטוי "מחנה" ולא "בית כלא"].

בי"א אדר ב' תשי"ז כותב הרבי למשפיע ישיבת

תומכי תמימים במונטריאול ('לקוטי סיפורי התועדות' גרינגלאס, חז"ק, עמ' 641):

בודאי ישתדלו לנצל ימי הפורים לא רק בד' אמות של הישיבה אלא גם בחוצה וכציווי המוחלט יפוצו מענינותיך חוצה. בברכה לבשורות טובות ולפורים שמח.

לחיים – ממרחקים

אחד מתלמידי התמימים בנייריורק נסע בפורים תשכ"ז לבסיס צבאי בווייג'יניה, לזכות את החיילים היהודים שם במצוות פורים. באותה שנה חל חג פורים ביום חמישי, והבחור נתבקש עליידם להישאר שם גם לשבת. הוא נענה לבקשה ונשאר.

בהתועדות שהתקיימה באותה שבת ביקש הרבי שכל מי שאינו נוכח כעת בהתועדות, אך קרוביו או חבריו נמצאים, שיאמרו לחיים בשבילו. סבו של הבחור אמר 'לחיים' בשביל נכדו והתבטא: "שנסע לשבת". הרבי הגיב: "הוא לא נסע לשבת, השבת נסעה עמו" ('תשורה' ויכנין, ח' אדר תשנ"ט, עמ' כג).

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' א"ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה³⁸. כשעלה הרבי לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור³⁹.

בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'" (וכן כשאומרים אותו בתפילה) יש להפסיק מעט בין "בשם" ל-"ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'⁴⁰. מחצית השקל:

נותנים 'מחצית השקל' לצדקה [ובפרט לבית הכנסת ובית המדרש, שהם בדוגמת המשכן והמקדש⁴¹] ביום התענית⁴² לפני מנחה⁴³, זכר למחצית השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"⁴⁴.

כל אחד נותן שלושה מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן [בארה"ק ת"ו בימינו: שלושה חצאי שקלים]⁴⁵, ומנהג זה

38) שערי אפרים שער ח סעיף קז.

39) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

40) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.

41) משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו משום שלילת נתינת צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה סה"ש תש"נ ח"א עמ' 303 (לקוטי שיחות ח"א עמ' 182, וסה"ש תנש"א ח"א עמ' 320) – 'אוצר' עמ' רג. כשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים בה.

42) ספר המנהגים – מנהגי פורים. ובלוח כולל חב"ד כתב שבירושלים נותנים זאת ביום י"ד קודם המנחה.

43) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א ס' תרצ"ד ס"א ממנהי"ל.

44) ספר השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

45) רמ"א שם. בעבר לא היו בארה"ק מטבעות של 'מחצית', ולכן הורגלו לתת חצאי דולרים (ראה לוח עץ חיים, ופסקי תשובות ס' תרצ"ד הערה 25), אבל כעת אין טעם לזה. כמורכך לא מצאתי טעם לזה שיש הנותנים ג' פעמים ג' מחציות.

מהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד – כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפרשת שקלים. ב) רמז לשלושת ימים שצמו בימי אסתר, כדאיאתא בספרים [מטה-משה ס' תשנ"ו, אליהרבה ס' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושונה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה. ג) ע"ד 'אוריין תליתאי לעם תליתאי' רמז למתן-תורה בפורים 'קיימו מה שקיבלו כבר', התועדות תנש"א ח"ב עמ' 332.

ועניינה: נתינה בבת אחת סכום השווה לכל – עבודה שלמעלה מגדרי האדם, 'התועדות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

כולל את כל ישראל, ועל-כל-פנים – כל אחד מבן עשרים שנה ומעלה, או החל מי"ג שנה. ומה טוב ומה נעים – שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם [ו'מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית⁴⁶], ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁴⁷.

מנחה:

התפילה – 'בשעה מאוחרת'⁴⁸. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו", ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴⁹.

גם היחיד אומר 'ענגו' בשומע תפילה, ללא

46) מג"א ס' תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כף החיים שם ס"ק כז, 'דרכי חיים ושלום' ס' תתמ"ג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט – 'אוצר' עמ' רג. – ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

47) שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששנינו (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו – מקבלים מהם".

אגב, מלשון הרבי 'מחצית השקל' משמע כמנהג הרווח שאין נוהגין מלומר שנותנין ל"מחצית השקל", ולא כמ"ש בלוח א"י ועוד לומר דווקא "זכר למחצית השקל" (ע"ד החשש "שלא לייחד בשר לפסח" בס' תסט, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מורח ומערב ס' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב ס' ע"ד ועוד). והטעם נתבאר בשיחות-קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ' ב"ב ט, א ורש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד לעניני צדקה מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית השקל – שגם מחצית השקל עניינה 'צדקה', עיי"ש. וראה גם לקוטי-שיחות חכ"א עמ' 469. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

48) ספר המנהגים עמ' 48 ובהערה – ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדה"ז ס' קכט ס"א), שבתעניות "שאיין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

49) במראות-קודש נראה, (שגם) כאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת תענית-ציבור מייד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס'ת לארון הקודש. ראה גם ב'סדר רבינו הזקן עם ציונים והערות' (לרב ראסקין) עמ' שכא.

סליחות²³:

רגילים לאומרן בעמידה²⁴, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי נפילת אפיים, בסדר דלהלן²⁵:

קווה קיווינו / כרחם / אלוקיני ואלוקי אבותינו, אדם בקום²⁶ / א"ל מלך²⁷, ויעבור / כי עמך / כרחם / אלוקיני ואלוקי אבותינו, אתה הא"ל / א"ל מלך, ויעבור / במתי מספר²⁸ / א"ל מלך,

23) סידור תהלת ה' (הישן) עמ' 359. החדש – עמ' 394. גם כשיש חתן בבית הכנסת אין נמנעים מאמירת סליחות (ראה ב'לוח השבוע' תשנ"ד הערה 10), אם כי נמנעים מאמירת תחנון, 'והוא רחום', 'א"ל ארץ אפים' ו'אבינו מלכנו'.

24) מובא מס' קיצור של"ה.

25) ע"פ לוח כולל"ח ב"ד, ספר המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות ע"פ מנהג חב"ד'.

כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבילות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא רק לאמירת הסליחות, ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' רג).

26) בפיט זוה, בבית ד"ה "מקשיב דבר שקר", נדפס אצלנו: "סדר להשתמש בשונים..." (וכן בסידור אוצר התפילות, בניקוד שונה), ולכאורה צ"ל: "סדר" [מלשון "בן סורר ומורה"], כמ"ש בסידורים. יע"ב"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תקכ"ז) ועבודת ישראל (עמ' 619).

27) בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' – נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים (וכ"ה בסליחות שבסידורים: סידור ונציא רפ"ד (סה), סידור האריז"ל לר' אשר (ק,א), יע"ב"ץ, עבודת ישראל ואוצר התפילות). ואילו במחזור השלם ובסליחות – מנהג חב"ד (כבסידור האריז"ל להר"ש מרשקוב (קד,א)), נדפס תמיד "כהודעת". בגיליונות קודמים של לוח זה כתבתי לתקן זאת גם בסליחות שבסידורים, וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים בהוצאת קה"ת ארה"ק, אך העירוני שבהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת" (התזת השי"ן במבטא רבינו ניכרת למדי), ויש לבדוק בשאר התעניות.

28) פיט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות – חוזרים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו' ובסוף הפיוט חוזרים את כל חרוזי הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך במראות קודש מתענית אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר את כל חרוזי הראשון גם בין כל בית ובית.

ויעבור / זכור רחמיך²⁹ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³⁰ / משיח צדקך³¹ / א"ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³² / 'אבינו מלכנו' הארוך³³, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו בספר...'³⁴] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁵.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³⁶. ואם קראוהו, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם – יעלה³⁷.

29) סידור תהלת ה' הנ"ל עמ' 347. וצ"ל 'פקדנו בישועתך', ללא וא"ו, כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות – מנהג חב"ד'. 30) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבונו ולא עד בכלל. ואחרי "אתה תענה, ה' אלוקיני" סוגרים הארון.

31) מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, ע"פ דברי האריז"ל שלא לומר פעמיים וידוי באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם 'הרשענו ופשענו', כנראה מפני שגם זה (חלק מן הוידי). 32) במניין של הרבי נהגו לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר הניגונים, ניגון רמו).

33) במניין של הרבי נהגו לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר הניגונים, ניגון ו).

אין מנהגו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו יחדיו מתחילה ועד סוף ('אוצר' אלול-תשרי עמ' קב).

בסידורי תורה אור ותהלת ה', והחל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: זכויות, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור תו"א (ג. תש"א – בניגוד לסידורים הישנים) – 'אוצר מנהגי חב"ד' שם עמ' קא.

34) ספר המנהגים עמ' 45.

35) ספר המנהגים שם.

36) שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם יש מי שאומר, והוא למעשה בשו"ת צמח צדק (שער המילואים ח"א סי' ק, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' ק).

במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תניא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצ"צ הנ"ל המביא לצירוף גם 'ז' שאכלו פחות מכשיעור' שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

37) לוח כולל"ח ב"ד בצום גדליה, ממשנה ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' עד.

עד דלא ידע...

לקראת פורים תשי"ג היה רצון קודשו של הרבי שהחסיד רבי אליהו עקיבא ליפסקר יבוא ל-770. הלה התגורר בטורונטו, ושלטונות קנדה סירבו לתת לו רישיון יציאה, מכיוון שעדיין לא היתה לו אזרחות.

ר' אליהו עקיבא זה זכה לסייע לרבנית חנה ע"ה, אם הרבי, בעת צאתה מרוסיה. לאחר זמן סיפר לו הרב חודקוב (בטלפון) את מה שסיפר הרבי לו, כי כאשר שמעה הרבנית על הקשיים שלו בהשגת הרישיון, התבטאה: "ברוסיה הוא ידע כיצד להסתדר עם בעיות הגבול וכאן בטורונטו אינו יכול להסתדר?!"

העניין נפתר לאחר שהרב חודקוב שיגר מכתב מיוחד שהרב ליפסקר זקוק להשתלמות רוחנית הניתנת על-ידי הרבי וכו', ובעקבות זאת אפשרו השלטונות את נסיעתו.

בהתוועדות פורים הורה הרבי: "ליפסקר, שיאמר לחיים", ונתנו לו כוסית קטנה. הרבי סימן שיאמר על כוס גדולה ואחר-כך הורה לו עוד כמה פעמים לומר 'לחיים'. בסופו של דבר נפלה עליו תרדמה.

בהמשך ההתוועדות שאל הרבי: היכן ליפסקר מטורונטו? והשיבו כי הוא נרדם, הרבי הגיב: "תבוא עליו ברכה..."

בלילה שלאחר-מכן נכנס ליפסקר ליחידות, והרבי ביקש ממנו שכשיחזור לטורונטו ימסור ממה שדובר כאן (בעת ההתוועדות). הרב ליפסקר אמר לרבי כי מה שדובר עד חצות הלילה הוא יודע, אבל את ההמשך לא. הרבי סימן בתנועת ביטול בידו הקדושה ואמר: "אחרי חצות הלילה הדברים היו הרבה יותר טובים" ("נאך האלבע נאכט האָט זיך גערעדט אַסאַך בעסער"). (עפ"י תשורה הנ"ל עמ' כב, והשווה לשמע און (מהדורת תש"נ) עמ' שפו).

'מבצע' מפורש

בראשית התקופה שהרבי עורר אודות 'מבצע'

תפילין, התבטא במהלך התוועדות (שיחות קודש תשכ"ח כרך א' עמ' 439):

מכיון שהנני מתעסק בלהט בתפילין ("מבצע תפילין") היו ששאלו כיצד אקשר זאת לפורים. השבתי שלצורך כך אין לחפש "פורים תורה", מכיון שהדברים מפורשים (בדפוס) בגמרא עתיקת יומין ("אן אַלטע גמרא") ששמה מגילה, המצטטת פסוק ממגילת אסתר ("ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר") ומפרשת "ויקר – אלו תפילין".

אחריות הנשים

המענה הבא (תשורה זלמנוב, עמ' 4) נכתב לשליחה הרבנית רחל אלטיין, שכתבה לרבי על קשיים בשליחותם בברונקס, וכן על קושי בעריכת החלק האנגלי של העיתון "די אידישע היים". וזה היה מענה הרבי:

אזכיר עו[ד] הפ[עם] ע[ל] הצ[יון] להנ[זכר] ל[עיל] והזמ[ן] ג[רמא] אדר – ומנקודותיו והוראותיו השם ע[ל] פ[י] תורה: מגלת אסתר (ואף ש'מאמר מרדכי אסתר עושה" – כמובן) גם לא "מגלת אסתר ומרדכי".

וע[ל] ד[ר]ך הצחות: D.Y.H. ה[ר]י ז[ה] לא ע[ל] ש[ם] מרדכי ש"י [=שם בעלה. הכוונה ככל הנראה לחלקה ואחרייתה בעתון נשי ובנות חב"ד הנ"ל].

משלוחי מנות בעידוד הרבי

סיפר הרה"ח הרה"ת ר' אהרן זאקאן ז"ל ('זכרונות אהרן', תשורה נפרסטק בדר"ח מרחשון תשס"ז):

בשנת תשל"ב, עורר הרבי לזכות יהודים במצוות פורים. החלטתי אפוא, להתעסק בכך בצורה רחבת היקף ולארגן מבצע "משלוח מנות" (רעיון זה למדתי מהרה"ח ר' בערל ש"י שם טוב, השליח בדטרויט, שעשה כן בעירו בשנה שעברה). לפני פורים הייתי שולח מכתבים באמצעות "אגודת המחנכים" (שהקמתי באותה תקופה) לכל תלמודי תורה ומוסדות יהודים בכל רחבי ניו-יורק, והם היו מזמינים ממני את הכמות שנקקו

לה. הייתי מכין חבילות חבילות, ובכל חבילה הייתי מכניס גיליון אודות פורים ומצוות החג, בצורה שהיה אפשר לקרא בו כשהוא עדיין בתוך הפלסטיק.

לכל ההוצאות שהיו כרוכות בכך היתה השתתפות של ה"מרכז לענייני חינוך", ששילם את הצייץ, ואילו אני הייתי דואג לשאר.

בשנה השנייה העיר לי הרבי במענה כדלהלן: בשנה זו – פורים ביום א' ובטח יש שינויים בבית] הספ[ר] בקשר לזה.

ועל הדו"ח כתב הרבי:

ות[שואת] ח[ן] בעד הבשן[רות] ט[ובות] ובודאי ינצלו מוצ[אי] ש[בת] ק[ודש] ויום א' בוקר.

בשנה ההיא החלטתי להוסיף על המכתבים ששלחתי למוסדות החינוך לפני פורים, גם על האפשרות לקבל מצות שמורה של עבודת יד לחג הפסח. במענה על הדו"ח שכתבתי על כך, ענה הרבי:

נכון במאד מאד שכ[תב] זאת, ובפרט ע[ל] פ[ני] מ[ה] ש[כתב] אד[מו"ר] הז[קן] בשו[לחן] ע[רוך] ס[ימן] תכ"ט.

[=נראה שהכוונה לנאמר שם בסעיף א': "שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח"].

באותה שנה שלחנו ל-100 מוסדות, למעלה מ-

11,000 חבילות משלוח מנות.

בשנה השלישית ענה הרבי על הפתק שכתבתי לפני פורים:

נת[קבל] ות[שואות] ח[ן] ויה[י] ר[צון] שיהא בהצלחה רבה וזכות הרבים מסייעתם, אזכיר ע[ל] הצ[יון].

בתגובה למה שכתבתי בפתק "שיותר קשה בשנה זו", הקיף הרבי בעיגול מילים אלה וכתב:

?! הרי אדרבה צ[ריך] ל[היות] בשטורעם גדול! אזכיר ע[ל] הצ[יון].

לאחר מכן, כאשר הכנסתי את הדו"ח מפעילות השנה ההיא ענה הרבי: "ות[שואת] ח[ן] על הבשורות טובות, ויה[י] ר[צון] שיה[י] פירות טובות במשך כל השנה כולה".

במשך השנים התפשט הרעיון גם מחוץ לניו יורק, כמו בניו ג'רסי, קונטיקט ועוד. בנוסף היינו שולחים ליהודים הנמצאים בבתי-רפואה, ועם הזמן החלו בתי ספר רבים לארגן חבילות משלוחי-

מנות בעצמם, ואנחנו היינו מספקים להם רק את העלונים שהם שילכו בתוך החבילות. המשכתי כך מידי שנה בשנה עד שנת תשל"ח, שאז נטל צא"ח המרכזית בניו-יורק את ארגון משלוחי-המנות על עצמו.

כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי ישראל שיש לבטל את ה'מנהג' – להכות את 'עמלק' בקריאה זו⁹.

הגבהה וגלילה לספר השני¹⁰.

אם יש רק ספר-תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיר, אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתי..." (שמואל-א טו, ב'לד)¹¹.

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת זכור 'כה אמר ה' צבאות, פקדתי', ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה¹².

אומרים 'אב הרחמים'¹³.

יום רביעי

"ג באדר – תעניית-אסתר"¹⁴

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁵, מעוברת

10

9) הובאו בילקוט-יוסף ח"ה עמ' רנט. וראה המובא בעניין זה ב'התקשרות' גליון קט עמ' 18. כמוכח, הוא הדין והוא הטעם לקריאת 'ויבוא עמלק' בשחרית של פורים (ביררנו מאנשים נאמנים שהרבי לא נהג בזה כלל).

10) רגילים שהאוחז את הס"ת הראשון אינו עומד להגבהת הס"ת השני (וכ"פ בשו"ת קנין-תורה ח"ה סי' טז. והעירני הרהמ"ח ס' אשי-ישראל, שלכאורה משמע כן בספר-חסידים סי' תתקל, מטעם עוסק במצווה פטור מן המצווה, וצ"ע הרי לכאורה יכול לקיים שתייהן, וע"ש במקור חסד, עכ"ד).

11) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.

12) לוח כולל-חב"ד, ש"פ נח.

13) היום-יום לש"פ זכור (י"א אדר שני), אג"ק אדמו"ר מהור"י צ' ח"ב עמ' קסד, וכן משמע מסתימת לשון רבינו בסידורו – קצות-השולחן סי' פג בבדי-השולחן סוף ס"ק יג. לוח כולל-חב"ד.

14) טעם מחודש בשם 'תעניית אסתר', ראה בלקוטי-שיחות כך ו עמ' 371.

15) רמ"א סי' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עיניים (שם), וזקנים תשושי-כח (כה"ח תק"נ ס"ק ו).

ומניקה¹⁶, ויולדת כל ל' יום¹⁷ – פטורים מהתענית¹⁸. מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁹. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה²⁰.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים²¹. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'²².

16) רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה – בפועל (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ה, וש"ג).

17) דינה כחולה (שו"ע אדה"ז סי' של ס"ה), נטעי-גבריאל שם. 18) לעניין חתן וכלה בז' ימי המשחה בתענית זו דנו בפוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב סי' תרפ"ו בשער-הציון ס"ק טז, כף-החיים תקמ"ט סק"י ותרפ"ו סקט"ז וס"ק כח, קיצושו"ע סי' קמא ס"ב, יחוה-דעת ח"ב סי' עח, ונטעי-גבריאל נישואין ח"ב פכ"ה ס"גיד וש"ג.

19) בסידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. (וראה בזה: אנה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 ו'התקשרות' גליון קא עמ' 17 בשם הרבי, שהאמור שם לשעה מוקדמת יותר מדבר רק בתענית-תשובה (וע"ע שיחות-קודש – בלתי מוגה – תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12).

אמנם במקור הדין שהרבי מציין שם בתוספתא תענית פ"ב ה"ה הוא בתענית גשמים, ובגמ' פסחים ב,ב איתא ע"ז "תענית ציבור" תם, וברש"י תענית יב סע"א "בכל תענית שהוא אוכל משתחשך, ואפילו בתענית יחיד", וברמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ח הובא בב"י ושו"ע סי' תקס"ד נפסק שהדין שווה בכל תענית שאוכלין בה בלילה "בין ציבור בין יחיד" – ואולי כיוון שהנושא מוקשה "הבו דלא להוסיף עלה", ובפרט שברש"י הני"ל משמע שתענית ציבור קלה יותר מתענית יחיד.

20) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, מותר לכל הדעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

21) ספר-המנהגים עמ' 45, וש"ג לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק או"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ז עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גליון לג עמ' 18).

22) משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תצוה

ט' באדר, פרשת זכור

יום בוא כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לדור בקביעות בארה"ב (בשנת ה'ש"ת).

"יש לנצל יום סגולה זה... להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה בכלל, והפצת המעיינות חוצה בפרט, בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל... באופן של הוספה משנה לשנה..."¹.

קריאת התורה: רצוי לגלול את ספר התורה השני לפרשת זכור (דברים כה, יזי"ט) לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'².

שחרית³: מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מגיחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד

(1) משיחת ט' אדר ה'תש"נ, שה"ש תש"נ ח"א עמ' 332. וראה גם בסה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 544, תנש"א ח"א עמ' 361, ו'התנועות' תשמ"ה ח"ב עמ' 1321 (לא מצאתי מאומה על יום זה בס' 'שערי המועדים - חודש אדר', ובוודאי ישלימו במהדורות הבעל"ט).

(2) לוח דבר-בעתו (ע"פ הנפקס בס' קמד ס"ג שאין גוללין ס"ת בציבור, וע"ש בבי"ד"ה וכתב המרדכי).

(3) אין נוהרים מאכילה קודם שחרית, כמנהגנו כל ימות השנה, על-אף שי"א (נטעי גביאל הל' פורים פי"ט ס"ט) שאין לאכול או יותר משיעור טעימה. והטעם, שאף שבשמיעת פ' זכור מקיימים היום מ"ע דאורייתא כפסק אדה"י, הרי גם במ"ע מה"ת אפשר לאכול כשאין חשש שישכח לקיים המצוה (ראה הנסמן בפסקי תשובות סי' רלה אותיות ה, ו), וכיוון שאנו שומעים זאת במניין קבוע שרגילים להתפלל בו, אין חשש שישכח. ומה שאין טועמין קודם "מצוה חביבה", אין זה שייך למצות מחיית עמלק, כמ"ש בכף החיים (תרפ"ה ס"ק כט) שאין מברכים על השחתה, אפילו של אוה"ע. ובפרט אם נאמר שמצוה זו מקיימים גם בהזכרת מעשה עמלק בכל יום (שערי המועדים, פורים, סי' מרמז) - ה"ו מצוה שבכל יום, ואין בה חביבות (הרב שבתי שי' פרידמן, צפת ת"י).

סיום הקריאה בו)⁴ ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת תצוה: "זכור..."⁵.

לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים, [קריאת] פרשת זכור היא מן התורה. לכמה פוסקים גם נשים חייבות בשמיעתה, וכפי שנהגו נשי ישראל [בדורותינו] לבוא לבית הכנסת לשמיעת פרשת זכור.⁷

כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריאת פרשת זכור (ופרשת תצוה) - וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכר עמלק" בצירי או בסגול - יש בזה מנהגים שונים, ולא שמעתי הוראה בזה. לכאורה נכון לקרות שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצוה) להקדים 'זכר' (צירי-סגול) ואחר-כך 'זכר' (סגול-סגול), ובקריאת פורים (ופרשת בשלח) להקדים 'זכר' (סגול-סגול) ואחר-כך 'זכר' (צירי-סגול)."⁸

(4) שערי אפרים שער י סי"ב.

(5) לוח כולל-חב"ד.

(6) שו"ע אדה"י סי' רפב ס"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה בציבור, אך פרטי הקריאה - בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן, ראה שה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 ובשו"ג]. וראה בהנסמן באנציקלופדיה תלמודית כרך ב עמ' קסו, ערך 'ארבע פרשיות' הערה 59 - שיחת ש"פ זכור תשמ"א, הנחת הת' ס"א. וראה 'התנועות' תשד"מ ח"ב עמ' 1188. תשמ"ט ח"ב עמ' 443.

(7) משיחת פ' זכור תשמ"ג. לשונות שונים בשיחות הרבי וכו' בנדון הובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' [להלן: 'אוצר'] חודש אדר (נדפס יחד עם מגילת אסתר ושערי מגילה; הוצאת 'היכל מנחם', ירושלים תשס"ב), עמ' רמה.

אין לברך ברכת התורה על קריאתה לנשים בלבד (שו"ת מנחת-יצחק ח"ט סי' סח).

(8) ספר-המנהגים עמ' 72, והביאור באריכות בהערה שם. לכאורה, לאלה הקוראים בתורה במבטא הספרדי או במבטא הנהוג בארה"ק שאינם מבדילים כלל בין צירי לסגול, אין מקום לכל זה.

פרשת זכור

זכור את אשר עשה לך עמלק

חסידים הראשונים אמרו: מדוע נאמר "לך" ולא "לכם"? כי אין עמלק יכול לפגוע אלא במי שחי לעצמו ואינו מעורב עם חסידים...

(מפי השמועה)

מחיית עמלק

על אחד מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן מסופר, שקודם התקרבותו לחסידות הבחין פעם אחת בעת קריאת פרשת זכור בחסיד שפניו הביעו סלידה עמוקה מעמלק. לאחר הקריאה ניגש אליו ושאל: "ר' יהודי, מה עשה לך עמלק שאתה שונא אותו כל-כך?".

השיב הלה, שהיה מהחסידים הנועדים: אם רצונך לדעת, בוא איתי לרבי שלי ושם תקבל את המענה.

(מפי השמועה)

אשר קרך בדרך (דברים כה, יח)

פרשת עמלק נזכרת בתורה פעמיים - "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (בשלח יז), "זכור את אשר עשה לך עמלק".

אומר על כך הרבי הרי"צ:

העמלק מרפידים משפיע על יהודי שלא להקפיד בקיום המצוות, "שרפו ידיהם מדברי תורה" (מכילתא); ואילו העמלק של פרשת תצוה מקרר אותו מכל דבר שבקדושה. לכן מצינו שבשבת פרשת זכור קוריאין "זכור את אשר עשה לך עמלק", ולאחר מכן, בפורים, קוריאין "ויבא עמלק" (אף שלכאורה היה הסדר צריך להיות הפוך), שכן בראש וראשונה מקרר עמלק את האדם מכל דבר שבקדושה, ועל-ידי כך מביא אותו למצב של "רפו ידיהם מדברי תורה".

(ספר השיחות תש"ד עמ' 74)

ויזנב בך כל הנחשלים אחריו (דברים כה, יח)

חותך מילות וזורק כלפי מעלה (רש"י)

קליפת עמלק מסתירה על האותיות 'ה' של שם הוי', ככתוב (בשלח יז) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק"; ואילו מצוות מילה מגלה אותיות אלו, כנרמז בתיבת "מילה" - מל יה. משום כך התנגד עמלק למצוות מילה דוקא.

(אור התורה דברים עמ' תרכד)

פרשת תצווה

ואתה תצוה את בני־ישראל ויקחו אליך (כז,ב)

הדלקת המנורה במשכן ובבית־המקדש מבטאת את כללות עבודת ה' – להדליק את נר ה' נשמת אדם על־ידי נר מצווה ותורה אור". כאשר הנשמה תאיר באורה האמיתי, גם הגוף יאיר, ובסופו של דבר יהיה אור בכל העולם.

הכוח לזה בא ממשה רבנו – "ואתה תצווה". כאשר עצמיותו של משה ("אתה") מתחברת ("תצווה") מלשון צוותא וחבור) עם בני־ישראל, ביכולתם לעשות מדבר גשמי, דוגמת שמן זית, אור רוחני. ומאחר שבכל יהודי יש ניצוץ של משה רבנו, מורה הכתוב לכל אחד ואחד מישראל 'לצוות', היינו לקשר ולחבר, עוד ועוד מבני־ישראל, שגם הם 'ייקחו' דברים גשמיים ויביאו אותם 'אליך', אל הקדושה.

(שבת פרשת תצווה ה'תנש"א. התוועדות תנש"א כרך ב, עמ' 316)

שמן זית זך (כז,ב)

הזית הוא מר, כמאמר רז"ל (עירובין יח), "יהיו מזונותי מרורין כזית", והוא רומז לבחינת החושך והמרירות שמצד הסטרא־אחרא. לכן הזית משכח לימוד של שבועים שנה (הוריות יג), כי השכחה היא מעולם הקליפות.

ועל־ידי כתישת הזית, דהיינו, אתכפיא סטרא־אחרא, מתגלה השמן, בחינת החכמה; היינו ההתבטלות לאלוקות (כי חכמה עניינה ביטול, שהרי תיבת חכמה היא גם: כח מ"ה – ביטול).

(תורה־אור דף פא עמ' ב'ג)

להעלות נר תמיד (כז,ב)

מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה (רש"י)

המנורה רומזת לישראל, כמובא במדרש (ילקוט־שמעוני זכריה ד). הכוהן, המדליק את המנורה, היינו מי שחננו ה' ובחר בו לשרת לפניו בקודש – חייב להשתדל להדליק את נר ה' נשמת אדם של מכריו ומיודעיו, ולחזור ולהדליקו עד ששלהבת י"ה של אור התורה והמצוות תהיה עולה בהם מאליה, ולא יזדקקו עוד למוכיח ולמעורר.

שיעור זמן ההדלקה הוא – "עד בוקר", זה העולם הבא שכולו בוקר (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א).

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 676)

ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התמים (כה,ל)

את האורים ואת התומים: הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החושן... ובמקדש שני היה החושן... אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט (רש"י)

זאת אומרת שגוף החושן היה קיים גם בבית שני, אלא שנחסר עניין המשפט שבו, היינו פעולתו בעולם (שעל־ידו נשפטים בני־ישראל והעולם).

הדבר עולה בקנה אחד עם הנאמר בתורת החסידות, שהיתרון והעילוי העיקרי שהיה במקדש הראשון על המקדש השני לא היה במדרגת גילוי האלקות שבמקדש עצמו, אלא בהמשכת גילוי זה גם בגבולין: בבית הראשון נמשך גילוי זה גם מחוץ למקדש עצמו, בגבולין, מה שאין כן בבית השני.

(138 י'מע, אי קלח תוחיש יטוקל)

ועשית ציץ... ושמת אותו על פתיל תכלת (כה,ל-לוז)

ציץ מכפר על עזות פנים (זבחים פח)

כתוב בספר אורחות־צדיקים (שער הבושת), ש"אם יתבייש האדם בגלוי ובסתר לפני השם יתברך לבד, אין מעלה למעלה מזאת". אך מה שהאדם אינו מתבייש מפני השם יתברך, אלא הוא בבחינת עז פנים, זהו מפני שבעיניו השם יתברך רחוק ממנו.

זהו שרמז הכתוב: "ועשית ציץ" – "ציץ" הוא מלשון ראייה (כמו "מציץ מן החרכים"), היינו העבודה של הסתכלות כלפי מעלה, ועל־ידי כך יתבייש מהשם יתברך,

"ושמת אותו על פתיל תכלת" – על־ידי הסתכלות זו יגיע לבחינת בושת (יראה עילאה) הנרמזת ב'תכלת', כאמור בזוהר ש'תכלת' רומזת לבחינת יראה.

(אור־התורה שמות, כרך ה' עמ' א'תשנו)

את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים

(כט,לט)

הסידים ראשונים הסבירו את שני ה'תמידים' בעבודת האדם לקונו. וכך אמרו: ה'תמיד' של שחר הוא – "שיוויתי ה' לנגדי תמיד"; וה'תמיד' של בין הערבים הוא – "וחטאתי נגדי תמיד"...

כלומר, תחילת עבודת האדם בבוקר היא לזכור שהוא עומד לפני ה' ("שיוויתי ה' לנגדי תמיד"), וממילא יקום בזריזות לעבודת הבורא, כאמור בשולחן־ערוך אורח־חיים בתחילתו; ועבודת הלילה היא קריאת שמע שעל המיטה, שאז על האדם לעשות חשבון צדק על מעשיו במשך היום אשר לא היו כדבעי – "וחטאתי נגדי תמיד".

(מפי הרה"ח ר' שמחה גורודצקי)

ועשית מזבח מקטר קטורת (לא,א)

למה נאמרה פרשת מזבח הפנימי בסוף פרשת תצווה ולא עם שאר כלי המשכן ובכללם המזבח החיצון, בפרשה הקודמת?

כי יש הבדל מהותי בין עבודת ה' במשכן בכלל והקרבת הקרבנות במזבח החיצון במיוחד, ובין הקטרת הקטורת במזבח הפנימי:

התוכן הפנימי של מעשה הקרבנות הוא התקרבות היהודי אל הקב"ה, התקרבות שבה נפשו הבהמית (ה'בהמה' שבקרבו) עולה אל הקדושה. כאן דיי במידה מסוימת של התקרבות (אדם לא מצווה להיות מלאך...). אבל הקטורת עניינה התקשרות ("בחד קטירא אתקטרנא") והתאחדות של עצם הנשמה עם הקב"ה – דרגה שהיא סיום ושלמות עבודת המשכן, ולכן נאמרה פרשה זו, בסוף כל עניין המשכן וכליו.

(משיחת שבת פרשת תצווה ה'תנש"א. התוועדות תנש"א כרך ב, עמ' 322)